

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1050

מסכת ערכין כ"א - כ"ז ♦ סופרים ב', ה' - ב', י'

בס"ד, ד' תמוז תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ "זה קרבן הפסח שלי"
- ♦ ספירת היובל
- ♦ על כל אחד לתקוע בשופר
- ♦ דחיית ביצוע נדר ליום האחרון
- ♦ מכירה על תנאי

- ♦ אדם שהקדיש שילינגים אנגליים לבית המקדש
- ♦ בני זוג שתרמו פרוכת "קודש לה"

- ♦ פריעת בעל חוב מצווה - אילולי המצווה לא צריך לפרוע את החוב?
- ♦ כל ספק ממון הוא ספק איסור דאורייתא שיש להחמיר בו
- ♦ איסורי הממון מושתתים על כללי הממון
- ♦ ההשלכה המעשית ממצוות פריעת החוב

דבר העורך

בלי מילים

הם לא הכירו זה את זה. הוא מירושלים והוא מהפריפריה. האחד היה תלמיד חכם עצום, בקי בכל חדרי התורה. זצ"ל.

האחר התודע ללימוד הגמרא עשרה ימים לפני התרחשות המעשה. נרו יאיר. אין כאן השוואה או נסיון ליצור מכנה משותף, אלא מבט על הגמרא הקדושה, דרך שתי זוגות עיניים. שלו ושלו.

נפתח בו. נרו יאיר.

היה זה בתקופה האחרונה.

הוא ניגש אל הרב מגיד השיעור. יראת כבוד נסוכה על פניו.

לא מכבר, לפני ימים אחדים, הצטרף אל לומדי הדף היומי. יותר נכון הצטרף אל לומדי הגמרא. הוא בן שישים, וכמספר שנותיו כך מספר השנים בהן לא פתח גמרא. עד... עד שהצטרף עתה אל הדף היומי.

- כבוד הרב, אפשר? שאלה?

- בודאי.

- כבוד הרב. אני רואה שאנשים מניחים סידורים על הגמרות. זה מותר?

- כן, יקירי. על תורה שבכתב אין להניח תורה שבעל פה, אך הסידור והגמרא בדרגה שווה המה, אין מניעה להניח סידור על גמרא או גמרא על סידור.

לא נחה דעתו.

מבטו לא סר מעיני מגיד השיעור, אבל על גמרא? שוב הסביר מגיד השיעור. יש תורה, יש נביאים, יש כתובים, יש משנה... ניסה להסביר את הסדר ואת ההשתלשלות.

לא נחה דעתו.

אבל על גמרא? מותר ככה? בטוח שמותר? הרי הגמרא היא החשובה לנו ביותר... גמרא!!!

הוא הניח את היד על כתפו של מגיד השיעור. "תודה רבה רבה, תודה רבה רבה".

דף כב/א פריעת בעל חוב מצווה

פריעת בעל חוב מצווה - אילולי המצווה לא צריך לפרוע את החוב?

בין דפיה של מסכת ערכין צרורה סוגייה שלמה על אודות פרעון חובות שבין אדם לאדם, ובה מובאת דעת רב פפא כי "פריעת בעל חוב מצווה", שמצווה מן התורה על הלווה לפרוע את חובו, ומשום כך, יתומים קטנים אינם פורעים את חובות אביהם בעודם קטנים, שהרי אינם חייבים במצוות. מצווה זו, אינה מנהג טוב או תקנה, אלא היא מצווה ממצוות התורה, שבית הדין כופים על קיומה (כתובות פ/א). במאמר הבא, נעמוד על מהותה של מצווה זו.

כל ספק ממון הוא ספק איסור דאורייתא שיש להחמיר בו: בין תופסי הספסלים בבתי המדרשות רווחת השאלה הבאה. מאחר שהתורה אוסרת על אדם לגזול את ממון חבירו, נמצא, שכאשר מתעורר ספק אם פלוני חייב ממון לחבירו, הרי לפנינו ספק איסור, שאם הממון אינו שלו הוא גוזלו. מאחר שכלל יסוד בדיני התורה קובע, כי ספק דאורייתא לחומרא, לכאורה, עליו לשלם את הממון מכח הספק. ברם, מסקנה זו אינה מתיישבת עם ההגדרה המפורסמת "המוציא מחבירו עליו הראיה" - שבכל ספק ממוני, אין מוציאים את הממון מידי המוחזק בו. לפנינו, איפוא, שני כללים מן התורה הסותרים זה את זה במקרה של ספק ממוני (עיי' קונטרס הספיקות כלל א' אות ו').

איסורי הממון מושתתים על כללי הממון: עלינו להסיק מכך, אומר הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל ("שערי יושר" שער ה' פרק א'), כי יש להתבונן באופן אחר על דיני הממונות שניתנו לנו בתורה. הנה, אנו יודעים כי התורה נתנה לאדם סמכות להפוך לבעלים של ממון, והתורה גם אוסרת לגזול ממנו את ממונו. הבה נחקורה, מי קדם למי, הבעלות לאיסור או האיסור לבעלות. כלומר, האם משום שהתורה אסרה לגזול מאדם את ממונו הוא הפך לבעלים עליו, או להיפך, מאחר שאדם הוא בעל סמכות ממונית אשר בכוחו להפוך לבעלים של ממון, אין לגזול אותם הימנו. ברך, כי האפשרות השניה היא הנכונה - אין לגזול את הממון מידי בעליו, משום שהוא הבעלים שלו. הרי אומר, כי איסורי הממון שבתורה ומצוות הממון שבה, מושתתים על ה"חוב המשפטי", כלשונו של הגר"ש שקופ זצ"ל.

משכך, גם הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה" ניתן על בסיס "משפטי הממון" הברורים לכל אדם ישר, כי אין להוציא ממון מידי אדם מכח הספק, ומכח סברה ישרה זו מוכרע, כי הממון יוותר בידי מי שהיה בעליו עד כה. מעתה, אין מקום לשאלה, כי לפנינו ספק איסור "לא תגזול", שכן, מצוות התורה היא לקיים את כללי משפטי הממון, ומאחר שהוכרע במשפטי הממון כי יש להותיר את החפץ בידי בעליו, התורה אינה אוסרת זאת ואף ספק אין בדבר.

צעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר מילר** ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל
נלב"ע ט' בתמוז תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' בתמוז
ומרת **אסתא גמזו** ע"ה
בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **תקוה לוטה פלס** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ד' בתמוז תשס"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נשוב כעת לדברי רב פפא, כי "פריעת בעל חוב מצווה", ונמצא, כי לכאורה, דברי הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, אינם הולמים עם דברי רב פפא. שכן, מדברי רב פפא עולה, כי פריעת בעל חוב היא מצווה בלבד, ויסוד חיובו של הלווה לפרוע את חובו אינו במשפטי הממון, בכללי ההתנהגות שבין אדם לחבירו, אלא מצווה בלבד.

ההשלכה המעשית ממצוות פריעת החוב: הגר"ש שקופ (שם פ"ב) מסביר, כי הכל מסכימים שכל דיני הממון שבתורה מבוססים על משפטי הממון שהיו נוהגים גם אלמלי ניתנה תורה לישראל. אלא, שלפנינו מחלוקת אמוראים עקרונית בהגדרת חיובו של הלווה ממון. יש סוברים, כי למלווה זכויות בממונו של הלווה, ואילו רב פפא סובר, כי אין למלווה כל זכויות בממון הלווה, אלא פרעון החוב הוא חיוב המוטל על הלווה בלבד. מעתה, רב פפא נזקק להסביר כיצד לדעתו ניתן לכפות לווה לפרוע את חובו. שכן, לדעה הראשונה, בית הדין רשאי להורות למלווה לגבות את הממון של הלווה המשועבד לו. ברם, לדעת רב פפא, בית הדין אינו רשאי לכפות את הלווה לפרוע את חובו, שכן, בסמכותו להציל עשוק מיד עושקו, שכאשר העושק תוקף בפועל אדם ומבקש לחלץ ממנו ממון שלא כדין, בית הדין מונע זאת, אך הוא אינו יכול לכפות את הלווה לשלם, שאינו תוקף את הממון הזולת. לפיכך מבאר רב פפא, כי התורה ציוותה גם היא על החזרת חובות והוסיפה מצווה על הלווה לפרוע את חובו, שמלבד חיוב משפטי הממון אשר מכוחו על הלווה לפרוע את חובו, מוטלת עליו גם מצווה מן התורה לעשות כן, ומכחה בית הדין כופה את הלווה לפרוע את חובו, שהרי בית דין כופין על קיום המצוות (ועיי"ש עוד שביאר את החילוק ההלכתי בין חוב, שיסודו "משפטי הממון" לבין חוב שחידשה התורה כגון, החזרת הריבית שקיבל המלווה, שהיא מצווה בלא חוב ממון).

דף כג/א בשאלה זהקדש קמיפלגי

אדם שהקדיש שילינגים אנגליים לבית המקדש

לרגל לימוד הסוגיות העוסקות באדם המקדיש את נכסיו לבדק הבית שבבית המקדש, ובדיניו של הפודה נכסים מן ההקדש, ראוי לייחד מאמר לתוקפם של דינים והלכות אלו בימינו. נפתח בסיפור הפרוכת הפולנית.

בני זוג שתרמו פרוכת "קודש לה": מעשה באשה שהפליאה לרקום, אשר החליטה, היא ובעלה, לתרום פרוכת לבית הכנסת. אמרו ועשו, ולא ארכו הימים עד שברגשות קודש הם הביאו פרוכת מרהיבה ביופיה לבית הכנסת, שעליה חרותות המילים "קודש לה; פרוכת זו נדבת הרב... וזוגתו...". תלמיד חכם צעיר שהבחין בנוסח הנדיר - קודש לה - עורר משא ומתן הלכתי שהגיע עד לחדר לימודו של הגאון מטשעבין זצ"ל, כאשר הטענה המרכזית היתה, כי הפרוכת הוקדשה לבית המקדש! "קודש לה", ואסור להשתמש בה כפי שאין להשתמש בכל חפץ השייך להקדש.

הגאון מטשעבין זצ"ל (שו"ת "דובב מישרים" ח"א סי' כ"ז) דן במספר היבטים הלכתיים של שאלה זו, ולבסוף קבע, כי הפרוכת אינה הקדש, שכן, הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תשמ"ב) כותב, כי בימינו, האומר שבכוונתו להקדיש חפץ להקדש, אין כוונתו להקדישו לבית המקדש, אלא כוונתו ליתנו לעניים וכן נפסק להלכה (רמ"א יו"ד סי' רנ"ח סעי' א'). ה"ערוך השולחן" (שם) מחזק את הדברים מן הנהוג בתקופות קדומות לכנות את קרנות הצדקה בלשון "הקדש".

כל האמור הוא במקרים שבהם אנו טוענים, כי דעת נותן החפץ היתה לתיתו למטרת צדקה ולא לבית המקדש. ברם, כיצד יש לנהוג באדם שאומר במפורש, כי הוא מקדיש את החפץ לבדק הבית. סיפור שכזה הובא להכרעתו של בעל ה"חלקת יעקב" זצ"ל (שו"ת או"ח יו"ד סי' קל"ט), כאשר יהודי ניצל שואה היגר לאנגליה והופתע לגלות מטבעות זהב עוברות לסוחר. באותו רגע החליט היהודי היקר, כי כל מטבע זהב שתעבור תחת ידו תונח במקום מיוחד, "במחשבה טהורה להביאם לבית המקדש כאשר נזכה שיבנה במהרה בימינו". מה עושים.

"זה קרבן הפסח שלי": סיפור דומה אירע בימיו של ה"חתם סופר" זצ"ל, כאשר רועה צאן תמים הורה על כבש ואמר, "זה קרבן הפסח שלי". ה"חתם סופר" (שו"ת או"ח סי' קל"ט) נקט להחמיר, כי ההקדש חל ויש לנהוג בכבש כבקרבן. אמנם, בסוגייתנו מבואר, כי ניתן להישאל על הנדר, היינו: לפנות לחכם אשר בודק אם מקדיש החפץ היה עושה כן לו היה מודע לנתונים מסויימים, ואם הוא מוצא כי הוא לא היה עושה כן, הוא מתיר את הקדשו והחפץ חולין, ברם, אומר ה"חתם סופר", "שקשה עלי מאד להתיר איסור חמור של קדשים על ידי שאלה ופתח חרטה של עם הארץ שמקילין בהיתר נדרים ואינן מבינים ואין רוצין להבין מה שמסבירים להם איך יתחרטו".

היו שביקשו ללמוד מפסק הלכה זה, כי דעת ה"חתם סופר" זצ"ל להחמיר בכל נדרי הקדש, שאין אפשרות להשאל עליהם, אך בעל ה"חלקת יעקב" הבהיר, כי כל האמור הוא באדם שאינו מעוניין להבין הקדש מהו, וכיצד נשאלים עליו, במקרה אשר כזה אין לו תקנה, אך ברור מעל

מגיד השיעור הבין, כי אין מתפקידו לענות על השאלה הזו. הוא עד למעיין חיים המפכה בנפשו של היהודי. תוך ימים אחדים נקשרה נפשו בנשמת הגמרא, עד שהפך למגן על כבודה ולחם למענה. **ללא** מילים. ללא הסברים. עשרה ימים של השתתפות בשיעור הדף היומי עשו את שלהם. המאור שבתורה.

הרב מגיד השיעור שהביא את המעשה לידיעתנו ציין: כמובן שניסיתי שוב להעמיד את הדברים על דיוקם ההלכתי. הוא שמע ונפרד בהדרת כבוד. לא נראה היה שהשלים לחלוטין עם הדברים. **ואולי** טוב לו שכן. אשריו לו, שהדברים לא מתיישבים על לבו הנסער... **ונפשו** קשורה בנפשה.

★ ★ ★

ומכאן למעשה מרטיט שסיפר הגאון ר' אורי ויסבלום שליט"א.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל היה מפורסם ביגיעתו בתורה. מסופר עליו כי שבעים פעמים למד את מסכת יבמות עם החברותא, הגאון רבי מיכל טיקוצ'ניסקי זצ"ל, בבית הכנסת חורבת רבי יהודה החסיד. עם סיום הפעם השבעים, הציע החברותא לעבור ללמוד מסכת אחרת, אך רבי צבי פסח השיב לו: עכשיו כשהתחלנו לקבל טעם במסכת...?

וכך המשיכו ללמוד את מסכת יבמות עד שסיימוה מאה פעמים. או-אז עברו למסכת אחרת...

ביום מן הימים אירע אסון מחריד במשפחתו של רבי צבי פסח. ילדתו נלקחה לבית עולמה. הצער ניסר בעצמותיו ושיבר את נפשו, עד שבני המשפחה חששו לבריאיותו.

כאשר שבו בני המשפחה האבלה לביתם, ניגש הגאון אל ארון הספרים, שלף כרך גמרא מהוה מן המדף, והחל ללמוד, כפי שידע הוא ללמוד, בחשק ובטעם, בהנאה ובהתלהבות.

בני המשפחה חששו כי צערו הרב גרם לו שישכח כי במצבו אינו רשאי ללמוד. אבלים אסורים בלימוד תורה. ניסו לרמוז לו, לומר משהו, אך הוא שקוע בתוככי הסוגיה, אינו שומע מאומה.

במשך חצי שעה שהו בני המשפחה במתח רב, מה אירע לראש משפחתם. והנה קם רבי צבי פסח ממקומו, סגר את הגמרא, והתיישב על הארץ כמנהג אבלים.

הביטו בו בני המשפחה, והוא הביט בהם, ולמראה ארשת פניהם התמהה הסביר ברטט: בשעה שנכנסתי לבית הרגשתי כי ליבי עומד להקרע לגזרים. סכנת נפשות אמיתית ריחפה עלי. חשתי כי איני מסוגל לשאת את הצער הנורא על אובדן ילדתי תמתי.

קולו של הגאון האבל נישא ברמה כבת קול: והרי תורת ה' תימיה - משיבת נפשו!!! המבינים אתם, יקירי? הרגשתי כי אני מוכרח לייצב את מצבי על ידי לימוד דף גמרא. עזרה ראשונה. למדתי דף גמרא, ותחי נפשי. חלפה הסכנה, ועתה הנני ככל אבל שאינו רשאי ללמוד.

ונפשו קשורה בנפשה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף כג/ב מטה מוצעת וסנדליו

'סנדלים' - מה הם?

אדם החייב ממון להקדש, גובים מנכסיו לתשלום חובו, והמשנה המפרטת אילו חפצים אין נוטלים הימנו, מונה בין היתר "מיטה מוצעת וסנדליו". **לשם** מה נזכרו הסנדלים, לאחר שלפני כן הוזכר כי מותרים לו את בגדיו - וכי סנדלים אינם בכלל בגדים שאדם נזקק להם?

נראה, אומר בעל "מלא הרועים" (על המשנה, כאן), כי הסנדלים הנזכרות הן געלי בית, "אלו שאדם נועל בביתו ומטייל בהן קודם השינה ואחר השינה". ראייה לדבר, כי הן נזכרו בסמיכות ל"מיטה מוצעת"...

דף כו/א לאשר לו אחוזת הארץ

מי שייך למי?

מספרים כי אצל אחד מגדולי הדיינים בדורות שעברו, התנהל דין תורה על אודות חלקת שדה. בשלב מסוים של הדיון הרב יצא לראות את השדה, רכן אל עבר הקרקע, וכרה את אוזנו כאפרכסת כמאזין לדבריה. לתדהמתם של הנוכחים הסביר הדיין: כל אחד ממכם טען "כולה שלי". האזנתי לאדמה, והנה אף היא טוענת: "שניהם שלי"..." (מגנזכנו העתיק).

לכל ספק, כי אם מקדיש מטבעות הזהב יודע "הקדש" מהו, וכאשר ישטחו לפניו את המכשולות ההלכתיים העצומים העלולים להגרם בעקבות הקדשו, ברי כי לא היה עושה כן, ניתן להתיר לו את נדרו.

דף כד/א אין מקדישין לפני היובל

יובל

חלק נכבד ממסכתנו, ובפרט עשרת דפיה האחרונים, סובבים סביב שנת היובל. יובל היא השנה החמישים שלאחר שבעה מחזורים של שנות שמיטה. לאחר ארבעים ותשע שנים שבמהלכן היו שבע שנות שמיטה, כל שנה שביעית, מוכרזת שנת היובל אשר במהלכה (ויקרא כה/י) "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו". בתים ושדות שנמכרו חוזרים לבעליהם, עבדים עבריים שנמכרו נוטשים את בית אדונם ושבים אל משפחתם.

לדעת רבי אברהם מן ההר (נדרים סא/א) וראשונים נוספים (האבן עזרא ויקרא כה/יא והרד"ק בספר השורשים), שמו של היובל בא לו על שם שבתחילת שנת היובל תוקעים בשופר של איל הנקרא יובל. הרמב"ן (ויקרא שם) דוחה פירוש זה, משום שלדעתו תקיעת השופר ביובל, אינה מוגבלת לשופר של איל בלבד. לפיכך, הוא וראשונים נוספים (עיי' אבן עזרא שם בפירוש הראשון וחזקוני שם) מפרשים, כי 'יובל' הוא מלשון מובל, שכל המוכרים את בתיהם ואת שדותיהם מובלים אליהם בחזרה, והעבדים מובלים בחזרה אל משפחותיהם.

ספירת היובל: מעניין לגלות, כי כפי שאנו סופרים ארבעים ותשעה ימים לעומר, כך גם בזמן שהיובל נוהג, כשבית המקדש קיים, בית הדין עמדו בכל ליל ראש השנה וביכרו "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציונו על ספירת היובל; היום כך וכך שנים ליובל (עיי' ספר המצוות לרמב"ם עשין קמ, ראב"ד ור"ש משנץ בביאורם לת"כ בהר פרשה ב, ועיי' ספר החינוך ומנח"ח מצוה ש"ל). את שנת היובל עצמה, בית דין מקדשים בתחילת השנה, ואף לכך ברכה מיוחדת: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציונו לקדש שנים; שנה זו מקודשת ליובל" (עיי' חינוך מצוה של"ב ומאירי ר"ה ח/ב).

על כל אחד לתקוע בשופר: ביום הכיפורים שבשנת היובל תוקעים בשופר, ולדעת ראשונים רבים, כל אדם חייב לתקוע בשופר בעצמו, ואינו יוצא ידי חובת המצווה על ידי שמיעת תקיעת שופר מאחר! (עיי' רשב"א וריטב"א ר"ה ל/א. אולם, בתוס' הרא"ש שם ובמאירי שם מבואר, כי אין חילוק בין תקיעות של ראש השנה לתקיעות של יובל). לדעת רבים מן הראשונים, מצווה זו היא המקור למנהג הקדום לתקוע בשופר במוצאי יום הכיפורים (תשובות הגאונים שערי תשובה סי' ס"ז ועוד רבים), כזכר לתקיעות שביום הכיפורים של שנת היובל (עיטור סוף הל' יוה"כ ועוד).

דף לא/ב בראשונה היה נטמן... התקין הלל

דחיית ביצוע נדר ליום האחרון

אמרה תורה, כי המוכר בית בארץ ישראל, בעיר המוקפת חומה, רשאי לחזור בו מן המכירה עד תום השנה הראשונה למכירת הבית, על ידי השבת כסף המכירה לידי הקונה.

מכירה על תנאי: אין חולק על כך, כי מכירת בית בצורה זו היא מכירה על תנאי, שהמכירה תלויה בדעתו של המוכר במשך השנה הראשונה למכירת הבית. אך נחלקו רבותינו האחרונים בהגדרת תנאי זה. לדעת בעל ה"קצות החושן" (סי' נ"ה ס"ק א'), התנאי מוגדר באופן הבא: המכירה חלה באופן מוחלט, אלא שהמוכר רשאי לבטלה בתוך השנה הראשונה. ואילו בעל ה"נתיבות המשפט" (שם) חולק עליו וסובר, כי התנאי מוגדר באופן הפוך: המכירה לא תחול, עד לקבלת אישורו של המוכר. אישורו של המוכר בא לידי ביטוי באי החזרת דמי המכירה לקונה. אם המוכר מחזיר את הכסף, מתברר כי המכירה בטלה, ואם הוא אינו עושה מאומה, הרי הוא מסכים שהמכירה תחול, ומתברר למפרע כי הקניין שנעשה בתחילת השנה שריר וקיים.

במאמר הבא ניווכח, כיצד מחלוקת אחרונים זו משתלבת במחלוקת ראשונים מפורסמת, לגבי הגדרת אונס.

אונס ליום אחרון: קיימת מחלוקת חשובה ועקרונית לגבי "אונס ליום אחרון", היינו: אדם נדר לבצע מעשה מסוים בתוך זמן קצוב, והוא דחה את ביצוע המעשה עד ליום האחרון, ולבסוף, ביום האחרון, הוא נאנס ולא עלה בידו לקיים את נדרו. מצד אחד, ניתן להחשיבו כמי שביקש לקיים את נדרו אך נאנס, ואינו נחשב כאדם שעבר על נדרו. מאידך, מאחר שהיה באפשרותו לקיים את הנדר זמן רב, והוא מיוזמתו דחה את ביצועו עד ליום האחרון, אין האונס שאירע ביום האחרון גורם לכך שנחשיבו כמי שביקש לקיים את הנדר ונאנס, אלא אשמתו היא שגרמה לכך שלבסוף

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול** ז"ל
ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד תמוז תשס"א
ולע"נ האשה החשובה מרת **מלכה קוזול** ע"ה
ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג

לעילוי נשמת ר' **משה** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז

ולעילוי נשמת מרת **צילה** ע"ה
בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב בסיון תשל"ג

לע"נ הרה"ח ר' **יהודה פונקל** ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **יעקב פסמנטיר** ז"ל
ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע ז' בתמוז תשכ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **ציפורה פייגא רפאלי** ע"ה
ב"ר סיני ז"ל נלב"ע ו' בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לא קיים את נדרו. בשאלה זו נחלקו ה"אגודה" והר"ן (עיי רמ"א יו"ד סי' רל"ב סעי' י"ב). לדעת הר"ן, "אונס ליום אחרון" נחשב אונס, ולדעת ה"אגודה" אינו נחשב אונס. בעל ה"אגודה" הביא ראייה לשיטתו ממשנתנו.

במשנתנו מבואר, כי אנשים שקנו בית בעיר חומה הסתתרו בשלהי שנת המכירה כדי שהמוכר לא ימצא אותם וכך לא תהא בידו אפשרות להשיב להם את דמי המכירה ולבטלה. משראה כן הלל התקין, שהקונה ישליש את דמי המכירה בידי היושבים בלשכה שבבית המקדש, ויכנס לבית שמכר.

לכאורה, לשם מה היה צורך בתקנת הלל הזקן, הרי המוכר ביקש וחיפש אחר הקונה, והוא נאנס ולא עלה בידו למוצאו, מה לנו כי נלץ עליו? אין זאת, אומר בעל ה"אגודה", אלא משום שהמדובר הוא על היום האחרון של שנת המכירה, כלשון המשנה "היה נטמן יום שנים עשר חודש" - ביום שבו מלאו שנים עשר חודש, ביום זה כבר לא עומדת לזכותו של המוכר טענת אונס, שכן, עמדה לרשותו שנה תמימה להחזיר לקונה את כספו ולבטל את המכירה, ועתה אינו רשאי לטעון כי לא ביטלה מחמת אונס. הרי לנו, אומר בעל ה"אגודה", כי אונס ליום אחרון אינו נחשב אונס ("בית יוסף" סי' כ"ז).

ואילו בעל ה"קצות החושן" טוען, כי אין כל הוכחה מתקנת הלל הזקן, שכן, בדיני בתי ערי חומה, טענת אונס אין בה ממש, גם אם אינה ביום אחרון. שכן, כנזכר לעיל, לדעת ה"קצות החושן" מכירת בית בעיר חומה שרירה וקיימת ככל מכירה רגילה, אלא שתנאי הניחה התורה בין הקונה והמוכר, כי המוכר רשאי לבטל את המכירה בתוך השנה הראשונה. אם לא עשה כן, מכל סיבת אונס שלא תהא, נותרה על כנה המכירה שהוא בעצמו ביצע. טענת אונס אין בה אלא כדי לפטור את האדם מהתחייבויות או מעונשים שהיו צריכים להתגולל עליו עקב אי עשיית דבר שהיה חייב לעשותו, אך טענת אונס אינה יכולה ליצור יש מאין [כלשון הירושלמי "אונס כמאן דעביד לא אמרינן"]. אדם זה אינו דומה אלא למי שנאנס ואיחר את הרכבת. הוא צודק, אבל הרכבת כבר נסעה.

ואילו הר"ן אשר סובר כי טענת אונס שייכת גם שייכת במכירת בית בעיר חומה, סובר כפירושו של ה"נתיבות", שצורת התנאי נעשתה באופן שעל המוכר לאשר את המכירה כדי לתת לה תוקף, וממילא, אם זה בא וטוען כי העובדה שלא הביע את אי הסכמתו נבעה מחמת אונס, יש ממש בדבריו, שכן, כעת מתברר כי הסכמתו למכירה לא ניתנה לבסוף.

עד
שהחברותא
מכין לעצמו
תה"

גם ר' בנימין
מחשובי האברכים באלעד,
לא מפספס אף יום.
2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתן?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

